

СТВОРЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

К.В. Лобузiна

Проведено аналіз та визначено місце бібліотеки в сучасному інформаційному просторі. Проаналізовано шляхи вирішення проблем формування інтегрованого бібліотечного простору. Визначено наукові засади організації інтелектуального доступу до бібліотечних інформаційних ресурсів. Запропоновано науково-методичні засади та технологічні рішення формування комплексних бібліотечних інформаційних ресурсів.

Ключові слова: інформаційний простір, інтегрований бібліотечний простір, інтелектуальний доступ, комплексні бібліотечні інформаційні ресурси.

CREATION OF INTEGRATED LIBRARY SPACE: THE MAIN PROBLEMS AND WAYS OF SOLVING

K.V. Lobuzina

The place of the library in the modern information environment is analyzed and determined. The ways of solving the problems of forming an integrated library space are considered. Scientific principles of intellectual access to library information resources are defined. A scientific methodology and technology solutions forming integrated library information resources are proposed.

Keywords: information space, integrated library space, intelligent access, integrated library information resources.

На перший погляд, можливість легкого доступу до інформації істотно знижує роль посередників у системі документальних комунікацій. Однак за умов насичення інформаційного простору все новими і новими самостійними інформаційними об'єктами він починає представляти собою безліч погано пов'язаних між собою фрагментів, характеризується неконтрольованими і перенасиченими інформаційними потоками, у тому числі сумнівного та навіть деструктивного змісту. У цій ситуації пошук інформації або окремого документа стає все важчим. Дедалі менш контрольоване суспільними інститутами виробництво інформації призводить до наростання кризи управління інформаційними процесами та проблем організації ефективної циркуляції інформації у сучасному суспільстві.

Як подолати суперечності між вільним доступом та якістю інформаційних ресурсів, обговорюють у своїх працях В. Горовий [4], В. Ігнат'єв [8], І. Ільєва [9], Л. Марцева [15], В. Степанов [20], Г. Шемаєва [22]. Вони спільні у висновках, що це можливо лише за наявності розвиненої інтегрованої системи соціальних інститутів, що забезпечать виробництво якісних

інформаційних ресурсів, вільний доступ до них, ефективність пошуку та оцінку релевантності його результатів.

З появою електронних книг та глобальних інформаційних комунікаційних каналів (Інтернет), з'явилась ілюзія того, що електронний документ може безпосередньо зв'язати автора і читача, усунувши посередників (таких як видавництва та бібліотеки). Однак така безпосередня комунікація автор – читач, на нашу думку, призводить до виникнення двох основних комунікаційних криз (А.В. Соколов розглядає лише першу [18]): 1) протиріччя між постійно зростаючим обсягом інформаційних фондів та можливістю індивідуальної пам'яті усвідомити цю інформацію (інформаційне перевантаження); 2) протиріччя між легкодоступністю та швидкістю інформування та відсутністю редакційної та експертної оцінки інформації призводить до її хибності, неякісності та недостовірності (криза управління інформацією). Тут слід зазначити, що важливу роль у подоланні цих кризових явищ мають відіграти суспільні документальні інституції (такі як бібліотеки), що виробляють вторинно-документальну продукцію (бібліографічні матеріали і бази даних) з метою надання довідкових та навігаційних послуг споживачам інформації, пропустивши їх через експертний фільтр. Таким чином на нашу думку, суто інформаційний підхід до ролі бібліотек у сучасних соціальних комунікаціях є недостатнім, тому, що споживач перш за все бажає отримати не лише інформацію, а достовірні знання (які відрізняються від інформації тим, що вони можуть бути усвідомлені та засвоєні індивідумом → накладені на певний клас явищ, умов та ситуацій → застосовані для розв'язання задач або вироблення оперативних рішень). Саме таку можливість доступу до знань і мають створювати сучасні бібліотеки, використовуючи найкращі здобутки аналітичних та семантичних бібліотечних технологій опрацювання інформаційних потоків.

Як відповідь на ці проблеми виникло поняття, інформаційного простору, яке у першу чергу передбачає наявність певної *інформаційної інфраструктури*. Отже, інформаційний простір – це не тільки технологічна база, представлена розташованим всією земною кулею комп'ютерно-телекомунікаційним обладнанням, каналами зв'язку, засобами доступу до даних і самими даними, а, насамперед, система відносин між виробниками, розповсюджувачами, зберігачами та споживачами інформації, тобто між усіма учасниками нинішньої системи інформаційних комунікацій. Модифікація можливостей, виду та форми надання даних закономірно призводить до перерозподілу ролей у цій системі. Розвиток і пріоритет отримують ті її елементи, які здатні виробляти і обробляти інформацію, стимулювати і управляти знанневими процесами. У зв'язку з цим специфічною рисою інформаційного суспільства визнається зростання ролі консультантів, експертів, а інтелектуальні інститути (такі як бібліотеки) перетворюються на провідні соціальні інститути.

Словосполучення «інформаційний простір» застосовується дуже широко, але його зміст як наукового поняття розмитий. З однієї точки зору виходять із розуміння слова «простір» як звичайного метричного простору і трактують його як «інформатизований» фізичний простір. З геополітичної точки зору, «інформаційний простір» є віртуальною територією, яка належить державі, є її специфічним ресурсом. Інший підхід включає в себе розуміння «інформаційного простору» як простору певних інформаційних взаємодій (інформаційні процеси, інформаційний пошук). Соціальна точка зору розглядає інформаційний простір як сферу відносин між людьми і спільнотами з приводу інформації. Однак, тут важливим є, що виникнення самого поняття «інформаційний простір» («information environment») стало вираженням загального усвідомлення того, що інформаційні ресурси мають бути структуровані та упорядковані, що це має бути не хаотична суміш даних, а організовані за визначеними принципами інформаційні масиви та інтерфейсні засоби доступу до них.

Концепція інформаційного середовища вперше була запропонована Ю. А. Шрейдером [23], який розглядав це поняття у контексті соціальної комунікації, а саме: інформаційне середовище не тільки є провідником інформації, а й активно впливає на її учасників, надає можливість отримання необхідних для них знань, а вміння отримувати інформацію та перетворювати її набувається в процесі навчання. Отже інформаційне середовище це простір, де *знання створюється → відчужується від носія → передається → змінюється в процесі передачі → і відновлюється в нове особисте знання індивіда*. Існують три основні складові інформаційного середовища. Перша складова це діяльність, під час якої людина розглядається як учасник комунікаційного процесу, тобто в основному з точки зору своєї здатності уявити особисте знання в тій формі, в якій це знання може бути відчужено, тобто у вигляді інформації. Сприймавши інформацію, знову перетворювати її в своє особисте знання. Друга складова це система історично сформованих форм комунікації. Третя складова це створена суспільством інформаційна інфраструктура, що дозволяє здійснити комунікативну діяльність в масштабах, що відповідають рівню розвитку цього суспільства: видавництва, бібліотеки, інформаційні центри, банки даних, засоби масової інформації тощо. Важливою характеристикою інформаційного середовища є його комфортність для користувача.

Поняття «інформаційного простору» по відношенню до бібліотеки застосовується у двох основних значеннях:

- 1) інформаційний простір («*information space*») бібліотеки (комплекс архітектурних, технічних та технологічних засобів, які сприяють швидкому та зручному отриманню інформації), з цим поняттям пов'язана французька концепція «медіатеки» – сучасної бібліотеки, яка відповідає світовим стандартам обслуговування на основі фонду, що включає різноманітні види документів (від друкованих до електронних та мультимедійних), а також забезпечує доступ до інформаційних

мереж. Саме у цьому аспекті розглядає поняття інформаційного простору сучасної бібліотеки О. Воскобойнікова-Гузєва О. [1], В. Нефедов [16].

2) бібліотека – елемент глобального інформаційного простору / середовища («*information enviroment*»), який є сукупністю інформаційних ресурсів, інформаційних процесів, організаційних структур, технічних інструментів і засобів інформаційної взаємодії користувачів. Бібліотеку як інформаційного посередника між інформацією та споживачем розглядає Т. Ф. Берестова [1]. Це розуміння функції бібліотеки в соціокультурній комунікації як організатора «зустрічі» документа і споживача, співпадає з поглядами М. Я. Дворкіної [6], яка переосмислює нові реальності бібліотечного обслуговування, та структурно-функціональним підходом Ю. М. Столярова [21], у якому бібліотека розглядається у «четвероєнанні»: документа, абонента, бібліотекаря і матеріально-технічної бази. За визначенням Н. В. Соколової [19], інформаційно-бібліотечний простір це сукупність фондів в традиційній та електронній формах, зовнішніх електронних ресурсів і механізмів доступу до них користувачів, реалізованих у вигляді інформаційно-бібліотечних сервісів. Саме у цьому контексті ми будемо надалі розглядати бібліотечно-інформаційну діяльність.

Отже, сучасний інформаційний простір (середовище) включає такі основні компоненти, які у свою чергу, визначають місце бібліотек у ньому:

- інформаційні ресурси, що включають дані, відомості і знання, зафіксовані на відповідних носіях інформації;
- організаційні структури, що забезпечують функціонування і розвиток інформаційного простору (інформаційні центри, бібліотеки, центри управління знаннями);
- засоби інформаційної взаємодії користувачів і організацій, що забезпечують їм доступ до інформаційних ресурсів на основі відповідних інформаційних технологій, що включають програмно-технічні засоби і організаційно-нормативні документи.
- користувачі інформаційних комунікацій та споживачі інформації з їх інформаційними потребами.

Розуміння необхідності створення інформаційної інфраструктури, яка буде сприяти організації та управлінню інформаційними потоками привело до розробки у Росії в 1995 році «Концепції формування і розвитку єдиного інформаційного простору Росії і відповідних державних інформаційних ресурсів», яка була ухвалена Президентом Російської Федерації. Стосовно бібліотек у «Концепції» для них визначено доцільним створювати систему депозитаріїв державних інформаційних ресурсів, що створять можливість відкритого доступу до інформації, відповідно до основних функцій бібліотечної справи як сфери інформаційної та просвітницької діяльності, яка повинна забезпечити гарантію прав людини і суспільства в цілому на вільний доступ до інформації [11].

Закон «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки» передбачає вирішення бібліотеками таких завдань: створення необхідної технічної і технологічної інфраструктури, електронних інформаційних ресурсів в архівах, бібліотеках та музеях, науково-дослідних установах з визначенням вимоги щодо обов'язкового зберігання в єдиному електронному форматі результатів наукової діяльності та забезпечення вільного доступу до результатів наукових досліджень, створених за рахунок коштів Державного бюджету України [17].

У 2009 р. на Україні було схвалено «Державну цільову національно-культурну програму створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI» [7] виконання якої має на меті створення: єдиного національного депозитарію електронних бібліотечних ресурсів; єдиної інформаційної інфраструктури, яка б охоплювала бібліотеки та архівні установи і забезпечувала належний рівень роботи працівників зазначених установ з використанням сучасних інформаційних технологій; базових центрів переведення в електронну форму документів, які зберігаються у бібліотечних, архівних та музейних фондах; єдиного веб-порталу «Бібліотека – XXI». Найбільш перспективним та оптимальним у програмі визначається напрям створення розподіленої системи зберігання бібліотечних інформаційних ресурсів з єдиними правилами каталогізації та довідково-пошуковим апаратом.

Розвиток і розповсюдження глобальних комунікаційних технологій призвели до втрати бібліотеками їх абсолютного пріоритету у галузі інформаційного забезпечення, вони змушені шукати нові форми обслуговування, використовуючи для цього сучасні інформаційні технології. Діяльність бібліотек трансформується від традиційного інформаційного сховища (архіву друкованих та електронних інформаційних ресурсів) до інформаційного центру, в якому експерти і технічні засоби сприяють користувачам в організації навігації і пошуку інформаційних ресурсів.

Щодо сучасного етапу еволюції інформаційно-комунікаційної та бібліотечної діяльності слід зауважити впевнене зростання уваги з боку бібліотек до аналітичних, семантичних і когнітивних технологій. Огляд робіт бібліотечно-інформаційних професіоналів таких як С. Абрамс [24], М. Бродбент [24], Р. Гіляревський [3], Е. Деревянко [5], К. Колін [10], Л. Костенко [12], А. Кримська [13], Дж. М. Оуен [30], Х.-У. Лі [29], Т. Шанхонг [31], С. Койна [27], С. Ганді [26], М. Сарафзадех [31] показує, що технології управління знаннями можуть привнести багато корисного у бібліотечну справу та покращення обслуговування користувачів. У цих публікаціях із різних країн світу (Австралія, Великобританія, Індія, Китай, Росія, США, Україна) обговорюються питання про те, що навички бібліотекарів та інформаційних фахівців, навчених бути експертами в технологіях пошуку, відбору, придбання, організації, збереження, перерозподілу, розповсюдження та обслуговування, у сучасних інформаційних комунікаціях мають відігравати суттєву роль відносно процесів управління знанням.

Забезпечення ефективного доступу до інформації є одним із основних завдань бібліотек та інформаційних центрів. Метою бібліотек завжди була розробка інструментів і засобів, які наближать користувачів до інформації, що міститься у бібліотечній колекції документів. Бібліотеки постійно працюють у напрямі розвитку методів ефективного пошуку, опікуються створенням засобів, за допомогою яких користувач може знайти, відкрити і відібрати інформацію, яка буде відповідати особистим потребам наукового дослідження. Важливою складовою доступу до знань є вторинна документна інформація: бібліографічна та аналітична продукція бібліотеки. Високоякісні інформаційні ресурси національних бібліографічних, реферативних та інформаційно-аналітичних служб інтегровані в єдиний пошуковий інтерфейс бібліотеки, значно удосконалюють можливості інтелектуального доступу до бібліотечних фондів та національних документально-інформаційних потоків. Застосування єдиних стандартів сховища знань бібліотеки до формування електронних ресурсів вторинної документної інформації створює передумови для кумуляції експертних знань бібліотечних спеціалістів та організації на їх основі у сполученні із цифровими об'єктами інтегрованих інформаційних ресурсів національного наукового та історико-культурного надбання.

У процесі становлення і розвитку бібліотечної діяльності були розроблені *семантичні технології*, інтеграція яких з сучасним інструментарієм інформаційно-комунікаційної техніки та послідовне застосування до гібридних бібліотечних фондів (традиційних паперових документів та цифрових ресурсів) забезпечує їх трансформацію у сховища знань. За визначенням Кушнарєнко Н. М., це такі технології наукової обробки документів як бібліографування, систематизація, предметизація, анотування, реферування, аналітичні огляди [14]. До цих технологій можна також віднести формування систем класифікації документів та авторитетних файлів, аналітичний опис історико-культурних фондів, колекцій і книжкових пам'яток. Всі ці семантичні технології є основою організації інтелектуального доступу до інформаційних ресурсів.

Інтелектуальний доступ має передбачати процедури отримання знань для їх ефективного використання. Інформаційний ресурс бібліотеки має бути наділений розвинутим інструментарієм для семантичної навігації у накопиченому інформаційному фонді. Інструменти інтелектуального доступу повинні у першу чергу усувати неоднозначність пошукових об'єктів (синонімію, омонімію, альтернативні назви, терміни-еквіваленти, абрєвіатури тощо), представляти ієрархічні та асоціативні зв'язки між об'єктами бібліотечного сховища знань. Надавати згорнуту, аналітичну інформацію про документ.

Для реалізації *інтелектуального доступу* до ресурсів бібліотеки документальний масив проходить цілу низку етапів опрацювання.

I етап. Відбувається комплектування бібліотечного фонду, відповідно до принципу інтегрованості, це можуть бути документи будь-якого виду і формату. За бібліотечною традицією

кожен з цих видів документів має опрацьовуватись за своїми правилами, тому на цьому етапі може відбуватись розділення документального потоку за видовим складом: рукописи, архівні документи, стародруки, книги, періодичні видання, ноти, образотворчі видання, карти, електронні, цифрові, мережеві ресурси тощо. На цьому етапі відбувається також, крім оперативного опрацювання нових надходжень, формування ретроспективного документального фонду: історико-культурні колекції, рукописні та архівні фонди.

II етап. Відбувається первинне опрацювання документального потоку за видовим принципом, кожний із видів документів отримує в процесі опису специфічні атрибути, які визначає експерт бібліограф, книгознавець або документознавець. На цьому етапі важливо виробити сумісні формати представлення об'єктів бібліотечного фонду, які надалі забезпечать єдиний інформаційно-пошуковий апарат сформованого інформаційного ресурсу. Ця сумісність забезпечується на рівні основних точок доступу: автори (особи, персоналії), назва (заголовки), рік та місце створення (видання, написання), вид документа. Цими атрибутами має бути наділений будь-який об'єкт документально-інформаційного ресурсу, включно з фондами і колекціями.

III етап. Відбувається усунення неоднозначності об'єктів пошуку: вводяться альтернативні та уніфіковані назви (заголовки), різночитання імен і прізвищ, назв організацій і колективів, уточнюються дати та хронологічні межі. Цей етап забезпечується створенням авторитетних файлів авторів (персоналій) і колективів (установ), де реалізована можливість зафіксувати знання експерта щодо неоднозначних пошукових елементів з метою надалі забезпечити інтелектуальний пошук.

IV етап. Відбувається розкриття змісту документів. Цей етап забезпечується такими основними технологіями як анотування, реферування, предметизація та систематизація. Введення змісту документів, анотування та реферування документів забезпечує додаткові точки доступу до змісту документа, у стислому (скомпресованому) вигляді надає доступ до ключових тем публікації. Якщо зміст та анотація просто інформують про викладений матеріал, то якісно укладений реферат інформує про суттєвий зміст документа і на етапі відбору інформаційних джерел може замінити саме джерело інформації. До предметних рубрик можуть бути віднесені тематичні, географічні та хронологічні рубрики, інформація про персоналії, установи, назви творів, які мають відношення до змісту документа. Класифікаційні індекси якими наділяється документ містять у вигляді формули згорнутий зміст документа. Цей етап забезпечується створенням таких інструментів бібліотечної технології як авторитетні файли предметних і географічних рубрик, тезауруси, бібліотечні класифікації, рубрикатори.

V етап. Відбувається інтеграція розділеного документального потоку в інформаційний ресурс, забезпечений засобами інтелектуального пошуку: інформацією про колекції і фонди,

авторитетними файлами, тематичними пошуковими інструментами, розкриттям формули класифікаційних індексів та комплексними точками доступу.

VI етап. Передбачає, завдяки упорядкованості інформаційного ресурсу і реалізації технологій управління знаннями бібліотечного фонду, можливість отримати на основі бібліотечного сховища знань нові комплексні ресурси за заданими параметрами, зробити необхідні інформаційні зрізи: тематичні, географічні, персональні, видові тощо.

Основною перевагою упорядкованого сховища знань є можливість управління створеним документально-інформаційним ресурсом. Це забезпечує отримання на його основі нових комплексних ресурсів і сервісів із заданими параметрами. Об'єднання зусиль на упорядкування спеціалізованих ресурсів на основі інтелектуально опрацьованої інформації полягає у тому, що кожен із отриманих похідних зрізів інформаційного ресурсу буде мати ті ж самі функціональні можливості, що і сховище знань у цілому. Для кожного із спеціалізованих інформаційних комплексів повинні бути визначені його ресурсні складові (що забезпечать повноту представлення документів обраного профілю) та комунікаційні складові (що забезпечать інтелектуальний доступ до інформаційного ресурсу). Ресурсну складову бази знань складають не окремі документи, а вже опрацьовані інформаційні ресурси: електронні каталоги, бази даних, повнотекстові, мультимедійні, цифрові бібліотеки, електронні виставки і колекції (див. *Табл. 1*). Завдяки комунікаційній складовій, яка визначає засоби інтелектуального доступу і поєднує всі ці інформаційні ресурси в єдиний комплекс, з'являється можливість отримати якісно новий ресурс орієнтований на ефективне отримання знань та документальних джерел наукової інформації.

Основні складові комплексного інформаційного ресурсу бібліотеки

Ресурсна складова	Комунікаційна складова
<p style="text-align: center;">Поточні та ретроспективні документальні інформаційні джерела</p> <ul style="list-style-type: none"> • Каталоги: <ul style="list-style-type: none"> – Електронні каталоги – Імідж-каталоги – Фондові каталоги • Бази даних: <ul style="list-style-type: none"> – Бібліографічні бази даних – Реферативні бази даних – Фактографічні бази даних – Електронні картотеки • Електронні ресурси <ul style="list-style-type: none"> – Повнотекстові бібліотеки – Мультимедійні бібліотеки • Цифрові ресурси: <ul style="list-style-type: none"> – Цифрові бібліотеки – Галереї – Електронні колекції – Електронні виставки • Ресурси Інтернету 	<ul style="list-style-type: none"> • Засоби інформаційного пошуку <ul style="list-style-type: none"> – Ключові слова – Правила укладання запитів – Повнотекстова індексація • Засоби навігації <ul style="list-style-type: none"> – Показчики термінів – Гіпертекстові дерева – Зображення, іконографія • Лінгвістичне забезпечення: <ul style="list-style-type: none"> – Бібліотечні класифікації – Тезауруси – <i>Авторитетні файли:</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Словники предметних рубрик ○ Словники географічних назв ○ Авторитетні файли авторів (осіб) ○ Авторитетні файли колективів (установ і організацій) – Засоби машинного перекладу • Засоби зворотного зв'язку <ul style="list-style-type: none"> – Служби віртуальної довідки – Форуми, блоги – інтерактивні (синхронні) засоби онлайнового зв'язку
Інтегрований інтерфейс користувача з інтелектуальним доступом	

Створюваний єдиний бібліотечний простір дає змогу користувачу отримати на своєму робочому місці на екрані комп'ютера необхідну джерельну базу для вирішення наукових, творчих та практичних завдань, у той час як за допомогою традиційних засобів пошуку на це витрачались дні та роки. Завдяки упорядкуванню всього інструментарію бази знань бібліотеки за єдиними технологічними стандартами, остаточне формування профільного ресурсу відбувається застосуванням інформаційних фільтрів із заданими параметрами (тематичних, функціональних, форматних, персональних тощо) для виділення необхідної частини електронної колекції бібліотечних документів. Ці технологічні та науково-організаційні рішення дають змогу створювати віртуальні проблемно-орієнтовані бібліотеки і сервіси без зайвих витрат на розробку окремих технологічних рішень та формування спеціалізованого ресурсу.

Основним досягненням розроблених рішень, завдяки єдиній платформі реалізації, стала можливість впровадження та формування комплексних інформаційних ресурсів НБУВ

згрупованих у режимі «єдиного вікна»: ресурс «Історико-культурні фонди», інформаційно-бібліографічний сервіс, спеціалізовані бібліотеки (юридична і філософська).

Викладені принципи організації інтелектуального доступу до інформаційного ресурсу бібліотеки передбачають обов'язкову участь висококваліфікованих бібліотечних спеціалістів, які у сучасних умовах повинні досконало володіти семантичними бібліотечними технологіями і професійно опанувати інформаційні технології. Для підтримки такої експертної діяльності необхідна організація спільної роботи, налагодження ефективного обміну знаннями у самому бібліотечному колективі – формування сховища корпоративних бібліотечних знань, яке стане інтелектуальним капіталом бібліотеки і гарантом її успішної діяльності у соціальних комунікаціях.

Запропоновані рішення спрямовані на формування фонду бібліотечних знань та на отримання ефективних можливостей управління складним інформаційним ресурсом бібліотеки. Створення структурованих описів всіх електронних інформаційних ресурсів, що надходять на опрацювання до бібліотеки, забезпечило умови для отримання необхідних зрізів знань в залежності від поставлених завдань. Інтеграція бібліотечних ресурсів на єдиній програмній платформі і за єдиною концепцією представлення знань виявила оригінальні можливості отримання нових комплексних інформаційних бібліотечних продуктів і сервісів. Наявність в електронному фонді крім документів, що надійшли на зберігання також і корпоративних бібліотечних знань опрацьованих на тій же технологічній основі дає змогу залучити їх для повноцінного подання користувачам інтелектуального здобутку наукової бібліотеки.

Узагальнений результат проведеного аналізу свідчить про інтегрованість бібліотеки у інформаційні процеси соціальних комунікацій. Очевидним наслідком цього є те, що бібліотека має еволюціонувати разом із розвитком суспільного інформаційного середовища. Сьогоднішній етап цієї еволюції характеризується зростанням ролі когнітивних та семантичних технологій. Бібліотека вимушена пристосовуватись до змінюваних умов і надавати послуги користувачам у тих формах які від неї очікують. Створення нової моделі діяльності бібліотеки передбачає її активну участь у суспільних інформаційно-знанневих процесах. Перехід бібліотеки на новий рівень семантичного узагальнення інформаційних послуг, які вона надає, потребує освоєння нових технологій, у першу чергу, пов'язаних із опрацюванням, представленням, наданням доступу та виявленням нових знань. Бібліотечні процеси опрацювання знання потребують також нового фахового рівня від бібліотечних професіоналів. Сьогодні технології, які дозволяють вирішити питання ефективного використання колективного знання експертів (інтелектуального капіталу) підприємства, розробити та організувати інформаційні масиви у бази знань, знайшли своє комплексне теоретичне та практичне втілення у досить успішному напрямі людської діяльності, що отримав узагальнюючу назву «управління знаннями» («knowledge management»). Ці технології підтвердили ефективність свого впровадження протягом останніх 20-ти років, вони мають багато

спільного у своїх підходах з бібліотечною діяльністю, їх впровадження може надати нового імпульсу бібліотекам в опануванні сучасного інформаційного простору.

Список використаних джерел:

1. Берестова Т.Ф. Библиотека как элемент информационного пространства (к разработке концепции) / Т.Ф. Берестова // Библиотековедение. – 2004. – № 6. – С. 43-51.
2. Воскобойникова-Гузєва О. Наукова бібліотека ХХІ століття в європейському соціокультурному вимірі / О. Воскобойникова-Гузєва // Бібл. вісн. – 2008. – № 6. – С. 33-36.
3. Гиляревский Р.С. Информационный менеджмент: управление информацией, знанием, технологией : учеб. пособие / Р.С. Гиляревский. – СПб. : Профессия, 2009. – 303 с. – (Библиотека).
4. Горючий В.М. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс: монографія / В.М. Горючий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К. : [НБУВ], 2010. – 356 с.
5. Деревянко Е.В. Навигаторы знания: будущее библиотечной и информационной профессии (По материалам зарубеж. печати 1998 – 1999 годов) / Е.В. Деревянко // Библиотековедение. – 2000. – № 2. – С. 8-11.
6. Дворкина М.Я. Библиотечное обслуживание: новая реальность: лекции / М.Я. Дворкина ; Московский гос. ун-т культуры и искусств. – М. : Издательство МГУКИ : ИПО «Профиздат», 2000. – 45 с. – (Серия «Современная библиотека»; вып. 2).
7. Державна цільова національно-культурна програма створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – ХХІ» затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2011 р. № 956 // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/956-2011-%D0%BF>.
8. Игнатьев В.И. Информационное общество как объект социологической теории / В.И. Игнатьев // Социально-гуманитарные исследования : сб. науч. тр. – Новосибирск, 2001. – С. 7.
9. Ильева И.А. Миссия библиотек в современном мире : [библиотеки вузов] / И.А. Ильева. – Белгород: Изд-во. Белгород. гос. технол. ун-та, 2004. – 300 с.
10. Колин К.К. Библиотекари будущего – инженеры знаний / К.К. Колин // Библиотековедение. – 2000. – № 6. – С. 1.
11. Концепция формирования и развития единого информационного пространства России и соответствующих государственных информационных ресурсов [Электронный ресурс] // Российский Правовой Портал. – 1995. – Режим доступа: <http://arhiv.inpravo.ru/data/base951/text951v504i399.htm>.
12. Костенко Л.Й. Бібліотека суспільства знань: концептуальна модель / Л.Й. Костенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 1. – С. 23-28.
13. Крымская А.С. Управление знаниями – перспективная технология для библиотечно-информационных работников / А.С. Крымская // Науч. и техн. б-ки. – 2005. – № 9. – С. 10-16.
14. Кушнарєнко Н.М. Наукова обробка документів : підручник / Н.М. Кушнарєнко, В.К. Удалова. – 3. вид., стер. – К. : Знання, 2006. – 331 с. – (Серія «Вища освіта ХХІ століття»).
15. Марцева Л. М. Концепция библиотеки информационного общества: социально-философский аспект / Л.М. Марцева, И.А. Фалалеева // Личность. Культура. Общество. – 2006. – Вып. 1 (29). – С. 254.

16. Нефедов В.А. Информационное пространство нового поколения / В.А. Нефедов // Библиотечное дело. – 2005. – № 11. – С. 10-14.
17. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки : закон України (ВВР України, 2007, № 12, с. 102) [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.
18. Соколов А.В. Общая теория социальной коммуникации: учеб. пособ. / А.В. Соколов. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2002. – 461 с.
19. Соколова Н.В. Интеграция информационно-библиотечных ресурсов и сервисов вариативность решений в рамках общей концепции / Н.В. Соколова // Электронная библиотека : современные технологии интеграции информационных ресурсов: сб. науч. тр. – СПб., 2011. – С. 54-73.
20. Степанов В.К. Библиотеки реальные и виртуальные в эру цифровых коммуникаций / В.К. Степанов // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – № 1. – С. 73.
21. Столяров Ю.Н. Библиотека: структурно-функциональный подход / Ю.Н. Столяров. – М. : Книга, 1981. – 255 с.
22. Шемаєва Г.В. Транспортування знань у каналах інформаційного забезпечення науки / Г. Шемаєва // Бібліотечна планета. – 2005. – № 4. – С. 29-31.
23. Шрейдер Ю.А. Информационные процессы и информационная среда / Ю.А. Шрейдер // Науч. и техн. б-ки. Сер. 2. – 1976. – № 1. – С. 3-6.
24. Abram S. Post information age positioning for special librarians: Is knowledge management the answer? / S. Abrams // Information Outlook. – 1997. – Vol. 1, № 6. – P. 18-25.
25. Broadbent M. The phenomenon of knowledge management: What does it mean to the information profession? / M. Broadbent // Information Outlook. – 1998. – Vol. 2, № 5. – P. 23-34.
26. Gandhi S. Knowledge Management and Reference Services / S. Gandhi // Journal of Academic Librarianship. – 2004. – Vol. 30, № 5. – P. 368-381.
27. Koina C. Librarians are the ultimate knowledge managers? / C. Koina // The Australian Library Journal. – 2003. – Vol. 52, № 3. – P. 269-272.
28. Kumar S.A. Knowledge management and new generation of libraries information services: a concepts / S.A. Kumar // Intern. J. of Library and Inform. Science. – 2010. – № 2. – P. 22-30.
29. Lee H.W. Knowledge Management and the Role of Libraries [Electronic resource] / H.W. Lee // 3rd China-US Library Conference website. – 2005. – Made of access: <http://www.nlc.gov.cn/culc/en/index.htm>.
30. Owen J.M. Knowledge management and the information professional / J.M. Owen // Inform. Services and use. – 1999. – Vol. 19 (1). – P. 7-16.
31. Sarrafzadeh M. The implications of knowledge management for the library and information professions [Electronic resource] / M. Sarrafzadeh // actKM Online J. of Knowledge Management. – 2005. – Vol. 2, № 1. – Made of access: <http://www.actkm.org/userfiles/File/actKMjnl/2005/>.
32. Shanhong T. Knowledge management in libraries in the 21st century / T. Shanhong // 66th IFLA council and general conference, Jerusalem, Israel. – 2000. – P. 88-93.